

ЗНАЧЕННЯ ФАКТИЧНОЇ ПОМИЛКИ ВИННОГО ПІД ЧАС ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Постановка проблеми. Проблема призначення покарання за злочини, під час вчинення яких суб'єкт припустився фактичної помилки, є мало дослідженою в сучасній юридичній науці. Вчені, які розглядають фактичну помилку, зазвичай обмежуються вивченням її значення для кваліфікації злочинів. Так само не вбачають певної специфіки наявності такої помилки й дослідники, які присвячують свої праці питанням призначення покарання.

Проте менше фактична помилка, на наш погляд, є тим фактором, який має істотно впливати й на вид та міру покарання, що обирається судом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У кримінально-правовій науці вирішенню питань про значення фактичної помилки присвячені праці З.Г. Алієва, Т.І. Безрукової, Ю.А. Вапсви, П.С. Дагеля, А.А. Кочеткова, В.Ф. Кривоченка, Б.І. Мелиха, О.І. Рарога, М.Б. Фаткуліної, В.А. Якушина. Дослідженню питань призначення покарання присвячені роботи М.І. Бажанова, Є.В. Благова, С.А. Велієва, Д.С. Дядькіна, Т.В. Непомнящої, В.І. Тютюгіна, М.І. Хавронюка, О.П. Чугаєва тощо. Роботи, присвячені вивченню значення фактичної помилки винного призначення йому покарання, відсутні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження значення фактичної помилки під час призначення судом покарання, виокремлення чинників, які мають бути враховані судом у такому випадку, та аналіз положень Кримінального кодексу України на їх відповідність реалізації принципів справедливості та індивідуалізації покарання під час його призначення.

Виклад основного матеріалу. Одним із ключових принципів кримінального права є принцип справедливості. М.І. Бажанов писав, що під час призначення покарання справедливість полягає насамперед у тому, що воно має правильно відбивати правосвідомість і мораль суспільства й передбачати покарання залежно від тяжкості злочину його суспільної небезпечності [1, с. 79-80]. С.А. Велієв зазначає, що відступ від принципу справедливості під час призначення покарання може виявлятися у надмірній м'якості, а також зайвій суворості покарання. Принцип справедливості вимагає від суду врахування думки трьох суб'єктів: а) підсудного; б) потерпілого; в) суспільства. Ці думки формуються на основі тих самих обставин, урахування яких вимагається під час призначення покарання (суспільна небезпечність злочину, особистість винного та інші обставини) [2, с. 309, 313].

В українському законодавстві цей принцип знайшов відображення в п. 3 ч. 1 та ч. 2 ст. 65 Кримінального кодексу України (далі – КК України) під час формулювання однієї з засад призначення покарання. Зокрема, суд під час призначення покарання повинен урахувати ступінь тяжкості вчиненого злочину, чинники, що характеризують особистість винного, та обтяжуючі й пом'якшуючі покарання обставини. Обрана судом

міра покарання, що призначається винному, має бути насамперед спрямована на реалізацію виправної та превентивної (причому як загальної, так і спеціальної) функцій.

Специфікою фактичної помилки є те, що, по суті, з одного боку, ми маємо повністю виконану об'єктивну сторону одного злочину (фактично закінчене діяння), вчинення якого не охоплювалося умислом винного, а з іншого – неповну реалізацію або взагалі відсутність об'єктивної сторони того злочину, на який було спрямовано умисел злочинця. Так, під час помилкового викрадення ліків з аптеки замість наркотичних речовин повністю виконується об'єктивна сторона крадіжки. Але оскільки кваліфікація умисних злочинів має відбуватися за спрямованістю умислу, а останній було спрямовано на викрадення саме наркотиків, заволодіння якими фактично не сталося, то відсутній і закінчений злочин. Як зазначає О.І. Рарог, під час кваліфікації злочинів за наявності фактичної помилки, зокрема, в об'єкті використовується юридична фікція: злочин, який за своїм фактичним змістом було доведено до кінця, оцінюється як замах на намічений винним об'єкт [3, с. 92].

Це правило характерне не тільки для помилки в об'єкті, а й для абсолютної більшості випадків фактичної омани особи в об'єктивних ознаках злочину.

По суті, більшість суспільно-небезпечних діянь, у яких наявна фактична омана, мають кваліфікуватися як замах на злочин, на вчинення якого було спрямовано умисел винного. КК України, у свою чергу, містить спеціальні правила призначення покарання за незакінчений злочин. Відповідно до положень ч. 3 ст. 68 КК України за вчинення замаху на злочин строк або розмір покарання не повинен перевищувати двох третин строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК України з цього законодавчого припису випливає, що саме такими будуть межі караності більшості злочинів, під час вчинення яких винний припустився фактичної помилки.

На наш погляд, вказаний підхід навряд чи можна визнати таким, що відповідає принципу справедливості. Проілюструємо це твердження прикладом. Громадянин А, бажаючи викрасти ліки, таємно заволодів ними, проникнувши до приміщення аптеки. Його діяння має бути кваліфіковане за ч. 3 ст. 185 КК України як крадіжка з проникненням до приміщення. Санкція цієї частини статті передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до шести років. У іншому випадку громадянин Б., бажаючи викрасти з аптеки наркотичні речовини, так само проникає до неї, але замість наркотиків помилково викрадає звичайні ліки. Враховуючи правила кваліфікації злочинів за наявності фактичної помилки винного, діяння громадянина Б. має бути оцінене як закінчений замах на викрадення наркотичних речовин та кваліфіковане за ч. 2 ст. 15 та ч. 1 ст. 308 КК України. При цьому санкція ч. 1 ст. 308 КК передбачає покарання, аналогічне передбаченому в ч. 3 ст. 185 КК України – позбавлення волі на строк від трьох до шести років. Але, зважаючи на правила ч. 3 ст. 68 КК України, покарання у виді позбавлення волі громадянину Б. може бути призначене на строк не більше чотирьох років позбавлення волі.

З точки зору фактично вчиненого злочину – ми маємо два абсолютно аналогічні діяння – в обох випадках об'єктивна сторона вчиненого співпадає. І громадянин А. і громадянин Б. вчинили проникнення до приміщення аптеки, обидва фактично здійснили заволодіння ліками, шкода в обох випадках спричинена відноси-

нам власності. Але умисел А було спрямовано на заволодіння ліками, тому його умисел реалізований, а вчинений ним злочин є закінченим. Громадянин Б. натомість бажав заволодіти наркотичними речовинами, і його умисел залишився нереалізованим лише через допущену останнім помилку. З огляду на законодавчу оцінку типова суспільна небезпечність цих злочинів у цілому є однаковою. Незаволодіння наркотичними речовинами у випадку з громадянином Б також не свідчить про істотне зниження рівня суспільної небезпечності як вчиненого, так і особи винного. Якщо порівнювати об'єкти, на спричинення шкоди яким було спрямоване посягання, то навряд чи можна дійти висновку, що відносини власності є більш цінними, ніж відносини, пов'язані з обігом наркотичних речовин. Тому виникає логічне питання: з огляду на які обставини покарання у виді позбавлення волі громадянина А. може бути призначене на строк аж до 6 років, а громадянин Б. за таке ж саме із зовнішньої сторони діяння – на строк лише до 4 років? Видається, що аргументи на користь справедливості такого вирішення ситуації (крім суто формального – існування ч. 3 ст. 68 КК України) віднайти доволі складно.

Аналогічні питання виникають і в інших ситуаціях, наприклад, тоді, коли неповнолітній чи особа в 65-річному віці, вчинила посягання на життя народного депутата України. Але помилково прийнявши за народного депутата пересічного громадянина, позбавила останнього життя. На наш погляд, таке діяння має бути кваліфіковане як закінчений замах на посягання на життя державного діяча за ч. 2 ст. 15 та ст. 112 КК України. До зазначених вище осіб у силу положень ч. 2 ст. 64 КК України не може бути застосоване покарання у виді довічного позбавлення волі. У той же час, відповідно до абз. 2 п. 6-1 постанови Пленуму Верховного суду України «Про практику призначення судами кримінального покарання» № 7 від 24.10.2003 року, положення ч. 3 ст. 68 КК України мають застосовуватися до них, виходячи з максимального покарання у виді позбавлення волі на певний строк. Отже, зважаючи на санкцію ст. 112 КК України, яка передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічне позбавлення волі, у нашому випадку санкція для зазначених категорій осіб фактично стає абсолютно визначеною – 10 років позбавлення волі. На такий «парадокс» звертав увагу й М. І. Хавронюк, указуючи, що верхня межа покарання під час обов'язкового зниження його за незакінчений злочин може бути рівною нижній [4, с. 108]. Така ситуація не лише обмежує, а взагалі знищує можливість прояву будь-якого судового розсуду та унеможливорює реалізацію іншого принципу призначення покарання – його індивідуалізації. Суд у таких ситуаціях фактично позбавляється можливості врахування обставин, що характеризують як особистість винного, так і тих, що обтяжують та пом'якшують покарання.

Особливу увагу слід звернути й на те, що під час вчинення злочину, передбаченого ст. 112 КК України, умисел особи одночасно спрямований на заподіяння шкоди двом об'єктам: відносинам, що забезпечують нормальну діяльність законодавчої влади як основному об'єкту, так і тим, що забезпечують життя людини – як обов'язковому додатковому [5, с. 29]. Якщо винний замість народного депутата вбиває звичайного громадянина, то шкода фактично заподіюється лише одному об'єкту – життю громадянина. Тому абсолютно незрозумілим є той факт, чому межі

караності вбивства, поєднаного з одночасним посяганням на нормальну діяльність органу влади, можуть бути меншими, ніж у випадку так званого простого умисного позбавлення життя (санкція ч. 1 ст. 115 КК України передбачає від 8 до 15 років позбавлення волі).

Слід зазначити, що така позиція не є безспірною в сучасній науці. Так, на думку А.В. Горностай, правила ч. 3 ст. 68 КК України не можна застосовувати до осіб, яким менше 18 років або більше 65, а також до жінок, які були в стані вагітності на час вчинення злочину чи на момент постановлення вироку, якщо наявна помилка у вчиненні злочинів, передбачених ст. ст. 112, 348, 379, 400, 443 КК України. Аргументом на користь цієї позиції дослідниця вважає те, що оскільки конструкція цих злочинів полягає в замаху на життя, то, виходячи з підвищеної суспільної небезпечності наведених злочинів, немає необхідності пом'якшувати покарання, враховуючи наявність помилки в об'єкті під час кваліфікації та призначення покарання [6, с. 158–159]. На наш погляд, із таким підходом погодитися не можна. У цьому випадку має місце саме замах на посягання [7, с. 30–36], а на необхідність застосування ч. 3 ст. 68 прямо вказує Пленум Верховного Суду України в п. 6-1 вищезгаданої постанови.

Законодавчі приписи про обов'язкове зниження максимального розміру покарання за незакінчений злочин з'явилися в КК України внаслідок прийняття Верховною Радою України 15.04.2008 року Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності». Слід зазначити, що гуманізація відповідальності полягає в послідовному поліпшенні становища особи, що вчинила правопорушення. При цьому мають повною мірою реалізовуватися загальні засади призначення покарання, а його міра, що обирається судом, повинна відповідати ступеню суспільної небезпечності діяння та особи винного. Але навряд чи свідчать про гуманізацію ті положення закону, які дозволяють навіть за більш суспільно небезпечні діяння призначати менш суворі покарання. Крім того, зміни до КК України мали, за версією розробників законопроекту, забезпечити більш широкі можливості для суду щодо індивідуалізації покарання особам, які вчинили злочини [8]. Очевидно, на наш погляд, цього не сталося.

Вищезазначене наводить на думку про недосконалість введеної в ході реформи 2008 року в КК України системи обов'язкового зниження покарання за незакінчений злочин. Тому встановлення обов'язку для суду зменшувати покарання за незакінчений злочин було й залишається об'єктом критики вчених. Так, ще М.Д. Дурманов справедливо відзначав, що зниження судом злочинцю покарання лише на основі того факту, що винному не вдалося повною мірою реалізувати свій злочинний намір, не відповідає характеру й ступеню суспільної небезпечності як самого злочинця, так і вчиненого ним діяння [9, с. 185]. Це твердження стосується фактично завершеного, але лише в силу особливостей формулювання складу злочину в кримінальному законі юридично незакінченого діяння. І.С. Тишкевич також звертав увагу на те, що пом'якшення покарання за незакінчений злочин має бути *правом, а не обов'язком* суду. На його думку, встановлення подібного обов'язку значно обмежує можливості суду з індивідуалізації покарання [10, с. 180].

А.В. Горностай пропонує провести диференціацію між покаранням за закінчений та незакінчений замах на злочин. За перший – розмір покарання не має перевищувати трьох чвертей, а за другий – двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання [6, с. 155, 159]. На наш погляд, такий підхід викликає певні зауваження. По-перше, далеко не завжди навіть закінчений замах на злочин є менш суспільно небезпечним, ніж закінчений злочин, що видно на прикладі діянь, учинених за наявності фактичної помилки винного в об'єкті. По-друге, незрозуміло, чому автор пропонує саме такі граничні розміри покарання.

В.І. Тютюгін вважає, що доцільніше не покладати на суд обов'язок знижувати верхню межу покарання за незакінчений злочин, а надати суду право пом'якшувати покарання в межах, передбачених ч. 3 ст. 68 КК України з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого діяння, ступеня здійснення злочинного наміру та причин, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця [11, с. 316–317]. Таким чином, розмір у дві третини від максимуму покарання мають не обмежувати суддівський розсуд та можливості індивідуалізації покарання, а виступати своєрідним орієнтиром при призначенні суддею покарання, від якого суд має право відійти з урахуванням конкретних обставин справи. На нашу думку, саме такий підхід дозволить реалізувати принцип справедливості та індивідуалізації під час призначення покарання.

Основним завданням реформи 2008 р. була гуманізація кримінального законодавства, що є одним із зобов'язань України перед Радою Європи й повинна була реалізовуватися шляхом часткової декриміналізації діянь, а також через запровадження більш диференційованого підходу до вибору міри покарання за злочини [8].

Водночас слід зазначити, що кримінальне законодавство більшості європейських держав достатньо по-різному вирішує питання про караність незакінченого злочину. У цілому їх можна поділити на три групи. До першої належать держави, КК України яких визнають караність замаху на злочин на одному рівні із закінченим злочином або не передбачають якогось зменшення міри покарання за замах. Так, відповідно до ч. 2 ст. 18 КК Республіки Болгарія за замах на злочин особа підлягає покаранню як за закінчений злочин з урахуванням ступеня здійснення наміру, а також причин, внаслідок яких злочин не було закінчено [12, с. 35]. Частина 1 § 15 КК Австрії передбачає, що покарання за умисне діяння служить санкцією не лише за закінчений злочин, а й за замах на нього [13, с. 51]. Кримінальний закон Латвійської Республіки у ст. 53 передбачає, що під час призначення покарання за готування до злочину й замах на нього суд бере до уваги характер дій, вчинених винним, розмір заподіяної ним шкоди, ступінь реалізації злочинного наміру й причини, з яких злочин не було доведено до кінця [14, с. 90–91]. При цьому вказівка на обов'язкове зниження судом верхньої межі покарання за незакінчений злочин відсутня. Немає таких вказівок і в КК Франції. Особливу цікавість викликає Кримінальний кодекс Польщі, в § 1 ст. 14 якого зазначено, що суд призначає покарання за замах в межах санкції, встановленої за цей злочин. У той же час закон залишає суду право у випадках замаху з непридатними засобами та замаху на непридатний об'єкт (види фактичної помилки – *О.К.*) надзвичайно пом'якшити покарання чи взагалі відмовитися від його застосування [15, с. 51].

Друга група країн представлена, зокрема, Іспанією та Нідерландами. Положення кримінальних кодексів цих держав містять норми, які допускають обов'язкове зниження покарання за незакінчений злочин. Так, відповідно до ст. 62 КК Іспанії замах на злочин, враховуючи небезпеку правопорушника, спрямованість умислу й ступінь завершеності діяння карається нижче на один або два ступеня, ніж передбачено за закінчений злочин [16]. Стаття 45 КК Королівства Нідерландів передбачає, що за замах на злочин максимальне основне покарання за злочин зменшується на одну третину, а якщо за злочин передбачено довічне ув'язнення, то призначається покарання у вигляді ув'язнення на строк не більше 15 років [17, с. 175].

У той же час третю групу складають кримінальні кодекси, які надають суду *право* знизити покарання за замах на злочин, формулюючи при цьому певні обмеження верхньої межі покарання лише у випадку, якщо суд дійде висновку, що пом'якшення покарання можливе. Так, у ч. 2 § 15 КК Данії зазначається, що покарання, передбачене за злочин, *може* бути зменшено в разі замаху, особливо якщо замах свідчить про невелику силу або стійкість злочинного наміру [18, с. 26]. Частина 3 § 22 КК ФРН передбачає, що замах *може* каратися м'якше, ніж закінчений злочин [19]. Майже аналогічно вирішується питання і в КК Швейцарії, ст. 21 якого передбачає, що якщо особа після того, як розпочала вчинення злочину, не доводить свою злочинну волю до кінця, то вона *може* бути покарана м'якше [20, с. 79]. Стаття 26 КК Сан-Марино передбачає *можливість* зменшення покарання за замах на злочин від одного до двох ступенів [21, с. 46].

Висновки. Фактична помилка, безумовно, є фактором, який має істотно впливати на призначення судом покарання. Більшість злочинів, учинених за наявності фактичної помилки, будучи фактично закінченими діяннями кваліфікуються, виходячи зі спрямованості умислу винного, як замах. При цьому далеко не завжди вони характеризуються меншим ступенем суспільної небезпечності, ніж закінчені злочини. Судам слід враховувати, що в таких випадках саме фактична помилка винного є тим чинником, через який злочин не є юридично завершеним. Встановлене в ст. 68 КК України обмеження максимального розміру найбільш суворого виду основного покарання, що може бути призначене судом за незакінчений злочин, на наш погляд, заважає повній реалізації принципу справедливості та індивідуалізації покарання. Саме надання *права*, а не встановлення *обов'язку* зменшувати покарання за незакінчений злочин дозволить суду повністю враховувати ступінь тяжкості вчиненого злочину, особистість винного, обставини, що обтяжують та пом'якшують покарання, ступінь реалізації злочинного наміру, а також причини, з яких злочин не було доведено до кінця. Особливо це має значення, якщо наявний цілий ряд фактичних помилок.

Література

1. Бажанов М. И. Назначение наказания по советскому уголовному праву / М.И. Бажанов. – Киев : Вища шк., 1980. – 216 с. ; Бажанов М. И. Избранные труды / М. И. Бажанов ; [сост. : В. И. Тютюгин, А. А. Байда, Е. В. Харитоновна, Е. В. Шевченко ; отв. ред. В. Я. Таций]. – Х. : Право, 2012. – 1244 с.
2. Велиев С. А. Принципы назначения наказания / С. А. Велиев. – СПб. : Юридический центр «Пресс», 2004. – 388 с.
3. Рарог А. И. Субъективная сторона и квалификация преступлений / А. И. Рарог. – М. : Профобразование, 2001. – 133 с.

4. Хавронюк М.І. Покарання за готування до злочину і замах на злочин: парадокси національного кримінального кодексу, особливо у порівнянні з іноземними / М. Хавронюк // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 5. – С. 108-113.
5. Кримінальне право України. Загальна частина : [підручник] / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і доповн. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
6. Горностай А. В. Кримінальна відповідальність за замах на злочин : [монографія] / А. В. Горностай. – Х. : Юрайт, 2013. – 232 с.
7. Комаров О. Д. Помилка в об'єкті злочину: поняття, класифікація та кваліфікація / О. Д. Комаров // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2013. – Вип. 23. – Ч. 1. – Т. 3. – С. 30–36.
8. Пояснювальна записка до Проекту Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=30911.
9. Дурманов Н. Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву : / Н. Д. Дурманов. – М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1955. – 211 с.
10. Тишкевич И. С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву (понятие и наказуемость) / И. С. Тишкевич. – М. : Госюриздат, 1958. – 260 с.
11. Тютюгін В. І. Питання гуманізації кримінальної відповідальності та їх реалізація в деяких законодавчих новелах / В. І. Тютюгін // Проблеми законності. – Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2009. – Вип. 100. – С. 313-323.
12. Уголовный кодекс Республики Болгария / науч. ред. и предисл. А. И. Лукашов. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 298 с.
13. Уголовный кодекс Австрии / науч. ред. и предисл. С. В. Милукова. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. – 352 с.
14. Уголовный кодекс Латвийской Республики / науч. ред. и предисл. А. И. Лукашов, Э. В. Саркисова. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 313 с.
15. Уголовный кодекс Республики Польша / науч. ред. и предисл. А. И. Лукашов, Н. Ф. Кузнецова. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 234 с.
16. Código Penal de España [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444>.
17. Уголовный кодекс Голландии / науч. ред. и предисл. Б. В. Волженкин. – 2-е изд. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 510 с.
18. Уголовный кодекс Дании / науч. ред. и предисл. С. С. Беляев. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 230 с.
19. Das Strafgesetzbuch der Bundesrepublik Deutschland [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stgb.de/gesetzestexte.html>.
20. Уголовный кодекс Швейцарии / науч. ред. и предисл. А. В. Серебренникова. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 230 с.
21. Уголовный кодекс Сан-Марино / науч. ред. и предисл. С. В. Максимов. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 253 с.

Анотація

Комаров О. Д. Значення фактичної помилки винного під час призначення покарання. – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню питання про значення фактичної помилки винного під час призначення покарання. Розглядаються проблеми, які можуть виникати в судовій практиці під час призначенні покарання особам, що вчинили злочин, припустившись при цьому фактичної помилки. Автор доходить висновку про неповну відповідність положень чинного Кримінального кодексу України принципу справедливості та індивідуалізації покарання. Аналізуються положення законодавства європейських країн, що стосуються призначення покарання за незакінчений злочин.

Ключові слова: фактична помилка, призначення покарання за незакінчений злочин, принцип справедливості, загальні засади призначення покарання.

Аннотация

Комаров А. Д. Значение фактической ошибки виновного при назначении наказания. – Статья.

Статья посвящена исследованию вопроса о значении фактической ошибки виновного при назначении наказания. Рассматриваются проблемы, которые могут возникать в судебной практике при назна-

чений покарання лицам, совершившим преступление, допустив при этом фактическую ошибку. Автор приходит к выводу о неполном соответствии положений действующего Уголовного кодекса Украины принципу справедливости и индивидуализации наказания. Анализируются положения законодательства европейских стран, касающиеся назначения наказания за неоконченное преступление.

Ключевые слова: фактическая ошибка, назначение наказания за неоконченное преступление, принцип справедливости, общие начала назначения наказания.

Summary

Komarov O. D. The significance of the mistake of fact in sentencing a criminal. – Article.

The article investigates the question of the significance of the mistake of fact in sentencing a criminal. The problems that can arise in judicial practice of sentencing persons who made the mistake of fact are described. The author concludes not full compliance of the provisions of the Criminal Code of Ukraine with the principle of justice and individualization of punishment. The provisions of European countries legislation relating to sentencing for an attempt to commit a crime are analyzed.

Key words: mistake of fact, sentencing for an attempt to commit a crime, principle of justice, general principles of sentencing.

УДК 343.624

Є. В. Корнієнко

ПОКАРАННЯ ЗА ЗАРАЖЕННЯ ВІРУСОМ ІМУНОДЕФІЦИТУ ЛЮДИНИ АБО ІНШОЮ НЕВИЛІКОВНОЮ ІНФЕКЦІЙНОЮ ХВОРОБОЮ

Покарання є мірою охорони держави проти суспільно небезпечних діянь, внаслідок скоєння яких завдається шкода або створюється реальна загроза завдання такої шкоди правам, свободам чи законним інтересам людини й громадянина, а кінцевим результатом, який держава прагне досягнути наявними засобами кримінально-правового впливу щодо особи, визнаної винною в передбаченому законом порядку, є не тільки кара, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами.

Виходячи з того, що особі, яка вчинила злочин, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових злочинів (ч. 2 ст. 65 КК України), спробуємо проаналізувати реалізацію цього законодавчого положення щодо осіб, які вчинили злочин, передбачений ст. 130 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Так, Гайсинський районний суд Вінницької області, розглянувши кримінальну справу № 1-192-2007 про обвинувачення громадянина Н., встановив, що він, перебуваючи на обліку з 19.02.2001 р. в кабінеті інфекційних захворювань Гайсинської ЦРЛ як особа, інфікована ВІЛ, 29.01.2007 р. у відділенні трансфузіології Гайсинської ЦРЛ здав кров як донор, не повідомивши медичних працівників про наявність у нього ВІЛ-інфекції, чим свідомо створив небезпеку зараження ВІЛ інших осіб (ч. 1 ст. 130 КК України). У якості пом'якшуючих покарання обставин суд врахував щире каяття, вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих обставин (хворобливий стан здоров'я підсудного, наявність на утриманні вагітної співмешканки, яка є ВІЛ-інфікованою) та вирішив звільнити громадянина Н. від відбування покарання (2 роки позбавлення волі) з випробуванням (ст. 75 КК України), встановивши іспитовий строк тривалістю один рік [5].